

"פנים"

כתב עת לתרבות, חברה וחינוך
בהוצאת הסתדרות המורים בישראל
הקרן לקידום מקצועי
ספטמבר 2013 גיליון מס' 63 (עמ' 62-63)



מרב סודאי

תמונות ילדות, אי שם בצפון

62

הווי החיים בין ירי קטיושות לצפירות אזעקה של שתי אחיות בנות תשע יחד עם אמן, גננת בגן שאין בו מקלט



מרב סודאי היא
אמנית שעבודותיה
מוצגות בארץ
ובחו"ל. ילדותה
בנהריה והחיים תחת
איום מתמיד
ואינטנסיבי הביאו
אותה כאמנית בוגרת
לעסוק בנושאים
הקשורים לשרת
סכנה, סרטיזיות
אנושיות ואלימות

תמר ויעלי אחיות תאומות בנות תשע נכנסות אל המקלחת לבושות כבגד ים ביקיני זהה, נוע" לוח כפכפי אצבע זהים, גופן מכוסה בשאריות חול שנתרו מהרצה בים, שערן רטוב. יעלי אחוזת במגבת קטנה ומתיישבת על מושב האסלה הסגור שמול האמבטיה.

תמר מורידה ראשונה את בגד הים ונכנסת לאמבטיה, יעלי מביטה בה ללא תזוזה. לפתע, אמא פותחת את הדלת במהירות ומושיטה ידה לעבר ברזי האמבטיה כדי לפתוח את המים ולכ" ון את הטמפרטורה. תוך כדי סיבוב הברזים נגבה אל יעלי, אמא אומרת בחוסר סבלנות:

"נו כבר, למה את מחכה, תכניסי גם את יעלי, אני תיכף באה לעשות לכן את הראש, קדימה, קדימה".

אמא יוצאת מהמקלחת במהירות והדלת נטרקת. יעלי קמה ממושב האסלה בחוסר חשק כשבר" קע מתחילים להישמע קולות אזעקה עולים ויור" דים, חוזרים ונשנים, מחרישי אוזניים הקוראים לתושבים לרדת למקלטים.

"כל התושבים מתבקשים לרדת למקלטים, זוהי אזעקת חירום",

"כל התושבים מתבקשים לרדת למקלטים, זוהי אזעקת חירום" וכך הלאה.

יעלי מטפסת על מעקה האמבטיה מנסה להציץ דרך החלון הקטן על המתרחש בחוץ. בינתיים תמר ממשיכה להסתכן בזרם המים באדישות גמורה. יעלי רואה רק את צמרות עצי האשל

מכצבצים דרך החלון. היא יורדת ממעקה האמב" טיה עומדת מול תמר ואומרת בכעס: "נו כבר, עכשיו אני לא אספיק".

אמא שוב נכנסת כרוח סופה ומושיטה את ידה ישר אל בקבוק הדרמפון. פותחת אותו, שופכת כמות נדיבה על ראשה של תמר ומתחילה לעסות את ראשה בחוסר סבלנות. מים וסבון נוזלים על ראשה וגופה של תמר. "נו יעלי, מה קורה איתך, תיכנסי כבר, אין לי את כל היום בשבילך".

"אבל אמא, את לא שמעת, צריך עכשיו לרדת למקלט, אני לא אספיק להתקלח, אולי אחר כך?".

"תפסיקי, תפסיקי עם השטריות שלך, יש עוד מלא זמן, יאללה תיכנסי צ"ק צ"אק", עונה לה אמא בקוצר רוח.

בחוסר ברירה מורידה יעלי את בגד הים ונכנסת לאמבטיה. תמר בינתיים יוצאת עטופה כולה במגבת גדולה, סוגרת אחריה את הדלת. אמא מתחילה לחפוף את ראשה של יעלי.

תמר ויעלי נכנסות למקלט עם אמן ריקי, רחוצות ונקיות, שיער ראשן עדיין רטוב והן מחייכות ונרגשות כאילו הגיעו ליום הולדת כיתתי

דלת המקלט פתוחה. בתוך מבנה ארוך ומלב" ני מבטון, נראות מספר מיטות ברזל מוצבות לאורך הקירות עם מזרנים דקים עליהם וכמה שמיכות צבאיות. הרצפה קצת עקומה עם בליטות ושקעים וצבועה בירוק, התקרה נמוכה. בסוף





מרב סודאי, אי שם בצפון, 102X27 ס"מ, אקריליק ופחם על נייר עיתון, 2013

נאיביים של בעלי חיים ודמויות מתוך סרטי וולט דיסני. התאורה חלשה והאווירה לא מזמינה. על אחת המיטות יושב זוג מבוגר. הגבר אוזן

המבנה ישנו תא שירותים שנסגר ע"י דלת ברזל אפורה ומרעישה ולצידה סולם קטן, המוביל לפתח יציאת החירום. הקירות מכוסים בציורים

בינתיים מתחיל להתפתח ריב על הרצפה בין יעלי תמר ושני הבנים הנוספים, הם מאשימים אחד את השני במרמה ומקניטים בשמות גנאי. ריקי פונה לבנותיה בחוסר סבלנות: "אולי כבר תלמדו להסתדר, אם אתן לא מסוגלות לשחק בשקט אנחנו עולות הביתה. וחוזק מזה, אני רוצה שמחר יעלי תבוא לעזור לי בגן, גם ככה אין לכם הרבה מה לעשות בחופש".

יעלי מגיבה בחרדה: "למה דווקא אני?" ותמר עונה לה בהחלטיות: "כי אני הייתי בשבוע שעבר ועכשיו זה תורך. וחוזק מזה כדאי לך, כי בסוף היום אמא תקנה לך במכולת איזה ארטיק שאת רוצה".

ברקע נשמעות צפירות עולות ויורדות והכרוז מודיע פעם אחר פעם: "זוהי צפירת הרגעה, כל התושבים מתבקשים לצאת מהמקלטים, זוהי צפירת הרגעה, כל התושבים מתבקשים לצאת מהמקלטים".

ריקי פולטת אנחת רווחה לאוויר: "ברוך השם!" ופונה לבנות: "אני עולה הביתה".
"אז אנחנו נשארות לשחק עוד קצת", עונה לה יעלי.

ריקי יוצאת מהמקלט בצעדים חפזים וכמוה עושים שאר דיירי הבית המבוגרים ששהו במקלט.

יעלי ותמר שוכבות כל אחת במיטה נפרדת במיטת הקומתיים המשותפת, יעלי במיטה התחתונה ותמר מעליה. הן מכוסות בסדין. החדר חשוך מלבד מנורת לילה קטנה שמאירה את החדר באור קלוש וחם.

חלון חדר השינה פתוח לרווחה ורק התריס מכסה חצי חלון. הקירות מכוסים בטפט של דגמי פרחים ודובונים. שתי תמונות גובלן מעט-רות את הקירות. על הרצפה שטיח כתום. חדר השינה קטן וצפוף. לצידו המיטות עומדת ספריית פורמייקה מחולקת לשתי פינות ישיבה נפרדות עם שני כיסאות. על מדפי הספרייה נשענים בחוסר סדר מופגן ספרים שונים והאנציקלופדיה "מכלל". בפנינת המדרג התחתון מונחת מסגרת עץ עבה ובה תמונה בשחור לבן של גבר בשנות השלושים לחייו, אוהז בכל אחת מידי תינוקת עטופה בשמיכה ומחייך למצלמה.

אמא פותחת את הדלת בבת אחת ונכנסת לחדר, מטפסת אל מיטתה של תמר ונושקת לה במצח. היא יורדת אל יעלי וגם לה נותנת נשיקה במצח

בידו את עיתון השבת ואשתו יושבת לצידו חסרת מעשה. על הרצפה שני ילדים כבני 12 משחקים במנופול. על מיטה אחרת יושבת ילדה כבת 14 רגליה מקופלות צמודות לגופה, אוחות בידה חוברת עבודה לחופש ומנסה לפתור את התרגיל לים. אישה אחרת מסבירה לשכנתה את המתכון שבזכותו יצאה לה עוגה נפלאה כל כך. גבר כבן חמישים, המחזיק בידו עט וחוברת תשבצים פתוחה, מהלך בצעדים איטיים הלך ושוב לאורך המקלט, ראשו שקוע עמוק בחוברת.

תמר ויעלי נכנסות למקלט עם אמן ריקי, רחוק צות ונקיות, שיער ראשן עדיין רטוב והן מחייכות ונרגשות כאילו הגיעו ליום הולדת כיתתי. שני הבנים ששיחקו מנופול על הרצפה מרימים את ראשם מהמשחק ומחייכים לעברן. ריקי מתיישבת על אחת המיטות ליד שתי הנשים

ברקע נשמעות צפירות
עולות ויורדות והכרוז מודיע
פעם אחר פעם: "זוהי
צפירת הרגעה, כל
התושבים מתבקשים
לצאת מהמקלטים

שדיברו קודם. יעלי ותמר מתיישבות על הרצפה ומתחילות במשא ומתן על הצטרפות למשחק המנופול עם הבנים.

ריקי פונה אל שכנותיה ומתרעמת: "תראו מה זה, איך הרסו לנו את השבת עוד פעם!"
דינה, שכנתה, עונה לה: "אני אומרת לכם, איזה ממשלה דפוקה יש לנו, רק אנחנו צריכים לשלם את המחיר, כל פעם מחדש".

זהבה, שכנה נוספת: "טוב, עם עוד כמה אזעקות כאלו אפשר לעבור לגור כאן סופית".

דינה עונה בהשלמה: "טוב, אין מה לעשות, צריך להמשיך הלאה, זה המצב".

ואז שואלת דינה: "תגידי ריקי, יש לך מקלט בגן הילדים שלך?"

"לא, אין לי", עונה לה ריקי בביטול, "אבל כשיש אזעקה, אני לוקחת את כל הילדים עם העוזרת לבניין שממול ואנחנו יושבים שם עד שהכל נרגע".

ומככה את מגורת הלילה. "שיהיה לכן לילה טוב
חמודות שלי, ויעלי (אמא מטעימה בהרגשה) את
זוכרת שמחר בבוקר זה התור שלך לבא ולעזור לי
בגן". יעלי לא עונה.

תוך כדי הליכה לכיוון דלת היציאה, היא מגלה
יתוש על הקיר וקוטלת אותו במחי יד חזקה. אמא
יוצאת מהחדר והדלת נטרקת אחריה בקול.

יעלי שוכבת על גבה מכוסה בסדין, עוצמת
עיניה ומכווצת את שתי ידיה לאגרופים קטנים.
היא מתחילה למלמל לעצמה בלחש מילות תפילי-
לה. "אלוהים, בבקשה תעשה שאני אהיה חולה
מחר, בבקשה, בבקשה אני מתחננת אליך אלוהים,
בבקשה תעשה שאני אהיה חולה. רק מחר בבק-
שה...". כך, פעם אחר פעם היא ממלמלת את
המילים בסדר הזה ובסדר הפוך, עד שהיא נרדמת
לגמרי. ברקע נשמעות הנחירות של תמר.

תמר יורדת מהספסל

כשגבה אל יעלי,

מתרחקת לאטה ועונה לה
בזלזול: "לכי, יה פחדנית"

באמצע כביש ראשי

נראית אמא ריקי הגננת
אוחזת ודוחפת עגלול
גדול ובו יושבים ארבעה
פעוטות. העוורת הצעירה
יותר מובילה את העגלול

השני עם ארבעה פעוטות, ותמר מובילה את
העגלול השלישי עם ארבעה פעוטות נוספים. הן
חוצות את הכביש בבהלה ובמהירות, זו לאחר זו
בדרך למקלט, תוך כדי ככי וצעקות של היל-
דים. ברקע נשמעות אזעקות צורמניות עולות
ויורדות, שמבהילות את התינוקות וצרחותיהם
ובכיים עולים עוד ועוד באימה רבה. תוך כדי
הציתן של השלוש את הכביש בריצה מבוהלת,
נשמע פיצוץ עז מחריש אוזניים של נפילת
קטיישה על הכביש הסמוך.
לילה עכשיו בחדר הילדות.



יעלי מתעוררת בבהלה תוך כדי פליטת אנחת
בכי. היא מרימה את גופה מהמזון לכדי ישיבה.
היא פוקחת עיניים אל תוך החושך. גופה מכוסה
זיעה קרה ונשימתה מהירה. היא שווה כך מספר
שניות, מעכלת את הסיוט שעבר עליה הרגע ומר-
רידה חזרה את ראשה אל הכרית. עוצמת את
עיניה, מתהפכת על הצד השני, ונרדמת שוב.

לעם בוקר, אמא נכנסת בזריזות אל חדר השינה
של בנותיה, ניגשת אל החלון ופותחת את התריס
בבת אחת בקול מחריש אוזניים. אור בוקר קיצי
שוטף את החדר. "בוקר טוב בנות, להתעורר, יעלי
אינן זמן, אני צריכה לרוץ לפתוח את הגן, קומי!".
תמר מתהפכת לצד השני ויעלי פוקחת את העי-
ניים ואומרת בהתפנקות: "אמא, אני חושבת שיש
לי חום, אני לא מרגישה טוב, לא ישנתי כל הליל-
לה". אמא עונה לה באכזבה: "לא יכול להיות, תני
לי לבדוק לך את המצח". היא מתיישבת לצידה
ומניחה את ידה על מצחה של יעלי.

"טוב, נראה לי שאת צורקת, את באמת קצת
חמה, תישארי בבית, תמר תבוא במקומך" ובאר-
תה נשימה פונה לתמר ואומרת: "תמרי קומי, את
צריכה לבא איתי. אין ברירה, יעלי קצת חולה".
תמר מגיבה באכזבה: "אוף, עוד פעם, זה לא
התור שלי, אין לי כוח, תני לישון".

יעלי שנשארה במיטתה, שוכבת מקופלת על
צידה, בוהה בתמונה הקטנה של אביה שמונת
מולה על המדף בספרייה. ברקע היא שומעת את
אמה ואת תמר יוצאות מהבית תוך כדי צוע-
קות לה באייייייי אחד ארוך, וטורקות את הדלת
אחריהן. שקט מוחלט משתרר.

אחר הצהריים יושבת תמר על הספסל שניצב
בכניסה אל המכולת השכונתית כשאחוריה על
משענת הספסל ורגליה על המושב. היא אוחזת
בידה ארטיק תותי-פרוטי ורוד כהה ומלקקת אותו
בריכוז ובהנאה. טיפות של וניל נוזלות לה מקצו-
ות פיה על סנטרה. נראה שזה הרבר היחיד שמע-
ניין אותה באותו רגע. יעלי מתקרבת אליה
לבושה בדיוק באותם בגדים שתמר לבושה,
מתיישבת לידה כמוה, עם אחוריה על משענת
הספסל ומבקשת בכל מאודה: "תני לי ביס!".
תמר יורדת מהספסל כשגבה אל יעלי, מתרח-
קת לאטה ועונה לה בזלזול: "לכי, יה פחדנית".